

Nr 710

Av herrar Larsson i Hedenäset och Nilsson i Tvärålund, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.

(Lika lydande med motion nr 586 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 77 framlägges förslag angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag. Avsättningen föreslås ske till två särskilda fonder, den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete.

Som grund för de propåer som från olika håll framförts i denna fråga — som motiv för de framställningar som gjorts gång efter annan — har hela tiden legat:

1. Malmbrytningen i de lappländska gruvfälten innebär export av värden från landsdelen. Därför har det även synts vara riktigt att en viss del av statens vinst å malmbrytningen förbehålles åtgärder för upprustning av landsdelens näringsliv. Den gång malmtillgångarna börjar sina eller malmkonjunkturen blir vikande är det nödvändigt att långsiktigt ha upprustat övre Norrlands näringsliv i övrigt.

2. Länets naturtillgångar är ännu till stor del outnyttjade. Råvarubasen kunde medge en stor industriell expansion. Bristen på investeringsvilligt kapital gör dock att utbyggnaden av näringslivet ej kunnat komma till stånd i den omfattning behov och förutsättningar motiverar.

3. Den otillräckliga expansionen av näringslivet, fortsatt befolkningstillväxt och ett sedan tidigare ensidigt näringsliv har resulterat i en permanent sysselsättningskris. Även ur den samlade nationens synpunkt måste det vara angeläget att komma till rätta härmed.

Här skisserade förhållanden äger fortfarande full aktualitet. Motiven för en fondbildning varigenom malmvinstmedel kan disponeras för stimulerande av näringslivet i övre Norrland och framför allt i Norrbotten framstår med allt större styrka.

I fråga om de ändamål som för detta syfte bör stödjas må här — utan försök till upprättande av rangordning och utan avsikt att kunna presentera en fullständig katalog — dock följande nämnas, vilka framstår som synnerligen angelägna.

Ett stort behov av forskning på olika områden föreligger. Såväl mera långsiktig grundforskning som direkt målforskning bör stödjas. Härvid

framstår det dock som en förutsättning, att den föreslagna fondens forskningsstöd bör förbehållas forskningsuppgifter som har direkt anknytning till näringslivet och råvarutillgångarna i den landsdel som ytterst levererar malmvinstmedlen.

Exempel på några aktuella forskningsområden må här nämnas.

Malmprospektering liksom forskning i fråga om malmutvinning och förädling må i detta sammanhang kunna bli aktuell. Härvid bör även undersökningar rörande ett industriellt utnyttjande av inom länet befintliga kalkstens-, kvarts-, fältspat-, täljstens- med flera mineralförekomster liksom rörande utnyttjande av grus och lerlager kunna ifrågakomma.

En av våra stora naturtillgångar är skogen. Den är därjämte en tillgång som, i motsats till malmen, inte tar slut om den skötes rätt. Det nordsvenska skogsbruket och dess problematik träder markerat in i blickfånget vid bedömningen av en malmfonds angelägna forskningsuppgifter. Forskning behövs för en förbättrad skogsproduktion, framför allt på höjdlägena, beträffande det bästa utnyttjandet av Norrlands kvalitativt högtstående skogsprodukter och i fråga om bl. a. skogens transportproblem.

I stort samma synpunkter kan anföras i fråga om forskningsbehovet på jordbrukets område. Icke minst för ett rationellt utnyttjande av landsdelens övriga naturtillgångar framstår det som angeläget att nå fram till ett livskraftigt jordbruk. Ernäendet härav är säkerligen till icke oväsentlig del beroende av en forskning som bedrivs under fullt beaktande av de klimatiska, geografiska och övriga särförhållanden som råder i fråga om jordbruksdrift i övre Norrland.

Även på andra områden, i fråga om t. ex. hantverk och annan småföretagsamhet, trädgårdsskötsel, fiske, renskötsel m. m., anmäler sig ett flertal angelägna forskningsuppgifter.

Enbart forskning är dock, som länsstyrelsen i Norrbottens län och andra instanser anført i sina remissyttranden, otillräckligt för att skapa den åsyftade stimulansen till en starkare expansion av näringslivet och bättre utnyttjande och vidare förädling av de nordsvenska naturtillgångarna. Särskilt i ett utvecklingslän som Norrbotten är det i hög grad angeläget att — liksom skett bl. a. i Nordnorge — effektivt stödja näringslivet även genom tekniska och ekonomiska utredningar för grundande av ny och utvidgning av existerande företagsamhet. Det behövs marknadsundersökningar, projekterings-, rådgivnings- och konsulentverksamhet.

En expansion av det nordsvenska näringslivet måste nämligen i stor utsträckning baseras på ny företagsamhet och vidareutveckling av småföretag. Fondens verksamhet bör därför även omfatta tekniska och ekonomiska utredningar beträffande nya konkreta tillverkningsobjekt och utvidgningar eller omläggningar av produktionen vid bestående företag.

Som en huvuduppgift för den tilltänkta malmvinstmedelsfonderingen bör

bli att bl. a. efter nordnorskt mönster direkt medverka vid finansiering på affärsmässiga grunder av företagsamhet som medför varaktig sysselsättning. Sett mot bakgrunden härav bör den tilltänkta fonden ges i uppdrag att även genom direktfinansiering i form av lån och lånegarantier m. m. på affärsmässig basis medverka till grundande av nya eller utvidgning av existerande företag. Fondens måste sålunda tillföras resurser härför. En förstärkning av det ekonomiska stödet till enskilda skogsägare för åtgärder som avser att uppbygga skogskapitalet och förbättra möjligheterna till dess utnyttjande i övre Norrland och framför allt i lappmarken bör även utgå från den föreslagna fonden.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts må följande erinringar göras i fråga om ärendets handläggning under den senaste tiden.

Den år 1956 tillsatta utredningen i frågan har väl framlagt förslag om fondering av viss del av statens malmvinstmedel men även att denna fond skulle i det närmaste uteslutande användas för forskningsstöd. Prioriteringen av norrländska forskningsuppgifter har därtill föreslagits bli förhållandevis undanskymd.

I förhållande till utredningsförslaget och mot bakgrunden av de principiella synpunkter som i det tidigare anförts måste Kungl. Maj:ts förslag erkännas innebära en viss förbättring. Av de föreslagna två fonderna föreslås således den s. k. Norrlandsfonden i fråga om forskningsstöd ge prioritet åt forskningsuppgifter med norrländsk anknytning. Den skall därjämte även kunna disponeras för direkt utvecklingsstödjande åtgärder. Trots att propositionens förslag sålunda innebär vissa närmanden till den ursprungliga tanken framstår dock ytterligare förbättringar såsom påkallade.

Det måste ifrågasättas om — vilket även inrymmes i förslaget om inrättandet av Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete — just de lappländska malmfyndigheterna kan anses inta en sådan särställning, att en del av vinsterna från deras exploatering bör i större utsträckning än några andra statsmedel utgå för grundforskning inom hela det svenska naturvetenskapliga och tekniska forskningsfältet. Helt annorlunda ställer sig frågan om stödet förbehålles forskning med direkt anknytning till näringsliv och råvarutillgångar i den landsdel som realiter svarar för fondens och därmed forskningens finansiering. Ur dessa synpunkter måste dispositionen av malmvinstmedel för en allmän forskningsfond på allvar ifrågasättas.

Den föreslagna Norrlandsfonden synes få ett verksamhetsområde som geografiskt sträcker sig långt utöver det varifrån fondmedlen hämtas. Då därjämte behovet av utvecklingsstödjande åtgärder är störst i övre Norrland och framför allt i Norrbotten synes en begränsning av fondens verksamhetsområde böra övervägas.

Sett mot bakgrunden av vad här anförts framstår som välmotiverat att

riksdagens beslut i den föreliggande frågan ges den utformningen, att fondering av malmvinstmedel skall ske i den sammanlagda utsträckning som Kungl. Maj:t föreslagit. Denna fondering bör dock i sin helhet ske till en fond benämnd *Övre Norrlands malmvinstmedelsfond*. Fonden i fråga må, med beaktande av vad i motionen anförts, i övrigt disponeras för uppgifter enligt Kungl. Maj:ts förslag i fråga om Norrlandsfonden, dock att det geografiska verksamhetsområdet begränsas till Norr- och Västerbottens län, med en naturlig prioritet för det förstnämnda länet.

I fråga om styrelse och administration för den här föreslagna fonden synes Kungl. Maj:ts förslag i fråga om Norrlandsfondens styrelse och administration vara i huvudsak tillämpligt. Härvid bör dock i konsekvens med vad tidigare anförts ske den ändringen att två av styrelsens ledamöter bör ha anknytning till näringslivet i *övre Norrland* i stället för till det norrländska näringslivet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Därest här framförda förslag vinner riksdagens bifall synes några invändningar av betydelse ej kunna resas mot att den sedan tidigare befintliga s. k. 3-miljonersfonden uppgår i *Övre Norrlands malmvinstmedelsfond*.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 77 måtte besluta

att den del av den staten tillfallande vinsten från Loussa-vaara-Kiirunavaara aktiebolag, som enligt propositionen skall avsättas till Norrlandsfonden och Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, må avsättas till en fond, benämnd *Övre Norrlands malmvinstmedelsfond*, samt

att denna fond må disponeras för forsknings- och utvecklingsarbete i Norrbottens och Västerbottens län i huvudsak enligt de riktlinjer, som angivits i motionen.

Stockholm den 7 april 1961

Harald Larsson
i Hedenäset

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund